

Στάσεις των Νέων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως προς τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης 11, 16 και 17: Η Περίπτωση της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Κωνσταντίνα Λέφα¹, Άννα Λοκόση¹, Αθανασία Μάκου¹, Μαρία Μανούση¹, Άγγελος Μυλωνάς¹, Δήμητρα Χατζή², Ελένη Κολοκούρη³, Γεώργιος Μαρκοζάννης⁴ και Κατερίνα Πλακίτση⁵

^{1,2}Μεταπτυχιακός Φοιτητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων,

³Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, ⁵Καθηγήτρια,

^{3,5}Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

⁴Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων,

²chatzidimitra85@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στις στάσεις των νέων σχετικά με τους Στόχους 11, 16, 17 της Ατζέντας 2030 του ΟΗΕ. Οι συγκεκριμένοι στόχοι αποσκοπούν στη δημιουργία βιώσιμων πόλεων και κοινοτήτων (Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης, ΣΒΑ 11), στη διασφάλιση ειρήνης, δικαιοσύνης και ισχυρών θεσμών (ΣΒΑ 16) καθώς και στη συνεργασία για την υλοποίηση όλων των στόχων (ΣΒΑ 17). Χρησιμοποιήθηκαν ορισμένα από τα αποτελέσματα πρόσφατης έρευνας μας σε δείγμα 188 προπτυχιακών φοιτητών (Σχολή Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων) ηλικίας 18-24 ετών η οποία πραγματοποιήθηκε μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίου (21 ερωτήσεις κλειστού τύπου) αναδεικνύοντας τόσο την σημασία περαιτέρω ευαισθητοποίησης, εξοικείωσης και δραστηριοποίησης όσο και της ενίσχυσης της εκπαίδευσης για την αειφορία.

Λέξεις κλειδιά: Ατζέντα 2030, βιώσιμες πόλεις, ειρήνη, ευαισθητοποίηση νέων, συνεργασία για τους στόχους

Attitudes of Young People in Higher Education Towards Sustainable Development Goals 11, 16 and 17: The Case of the School of Education of the University of Ioannina

Konstantina Lefa¹, Anna Lokosi¹, Athanasia Makou¹, Maria Manousi¹, Angelos Mylonas¹, Dimitra Chatzi², Eleni Kolokouri³, Georgios Markozannes⁴ and Katerina Plakitsi⁵

^{1,2}Postgraduate Student, University of Ioannina,

³Laboratory Teaching Staff, ⁵Professor,

^{3,5}Department of Early Childhood Education, University of Ioannina

⁴Assistant Professor, Department of Medicine, University of Ioannina,

²chatzidimitra85@gmail.com

Abstract

This study focuses on young people's attitudes towards Goals 11, 16, 17 of the UN 2030 Agenda. These goals aim to create sustainable cities and communities (Sustainable Development Goals [SDG] 11), ensure peace, justice and strong institutions (SDG 16) and promote cooperation for the achievement of all goals (SDG 17). Some results of a recent survey of ours on a sample of 188 undergraduate

students aged 18-24 years (School of Education, University of Ioannina) were used, which was carried out through the completion of a questionnaire (21 close-ended questions) highlighting both the importance of raising awareness, increasing familiarity as well as taking further action and enhancing education for sustainability.

Keywords: Agenda 2030, partnership for the goals, peace, sustainable cities, youth awareness

Εισαγωγή

Η ανθρωπότητα αντιμετωπίζει ένα πλήθος σύνθετων προκλήσεων αναφορικά με την κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον που αποτελούν τους τρεις πυλώνες της αειφορίας (Kolokouri et al., 2021). Πάνω από το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού κατοικεί σήμερα σε πόλεις με ένα πλήθος πολύπλοκων προβλημάτων τα οποία αναμένεται να επιδεινωθούν καθώς το ποσοστό αυτό εκτιμάται ότι θα ανέλθει στο 70% μέχρι το 2050 (United Nations, Department of Economic and Social Affairs [UN, DESA] 2024). Επιπλέον, οι σύγχρονες πόλεις αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως η αύξηση των εκπομπών άνθρακα και η ανεπαρκής προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (United Nations Environment Program [UNEP], 2021). Η άνοδος της αστικής φτώχειας σε παγκόσμιο επίπεδο στον απόηχο της πανδημίας COVID-19 έχει επιδεινώσει ακόμα περισσότερο την κατάσταση καταδεικνύοντας την ευθραυστότητα των συστημάτων υγείας και κοινωνικής προστασίας σε πολλές χώρες (International Organization for Migration [IOM, 2022]). Ως εκ τούτου, η δημιουργία ανθεκτικών και βιώσιμων πόλεων για όλους καθίσταται επιτακτική ανάγκη (Στόχος 11-Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες). Επιπλέον, η διαδρομή προς την παγκόσμια ειρήνη και την ασφάλεια έχει γίνει ακόμα πιο περίπλοκη (Στόχος 16-Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί). Τα τελευταία δέκα χρόνια, οι απώλειες άμαχων πληθυσμών σημείωσαν την υψηλότερη αύξηση μεταξύ 2022 και 2023 (UN DESA, 2024). Ειδικότερα, οι αυξανόμενοι αριθμοί των εκτοπισμένων ατόμων εξαιτίας διώξεων, συγκρούσεων, βίας και λοιπών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επιβαρύνουν περαιτέρω τις ήδη υπερφορτωμένες πόλεις προκαλώντας μεγαλύτερη πίεση στις υποδομές και τους πόρους, κάτι που καθιστά ακόμα πιο δύσκολη την επίτευξη βιώσιμων και ανθεκτικών αστικών κοινοτήτων (UN DESA, 2024). Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα παραπάνω ζητήματα, αναδεικνύονται οι ολοένα αυξανόμενες ανάγκες για πόρους και δράσεις καθώς και η σημασία της ενεργούς συνεργασίας μεταξύ των κρατών και διεθνών οργανισμών (Στόχος 17-Συνεργασία για τους Στόχους) με απώτερο σκοπό την επίτευξη της Ατζέντας 2030 (UN, DESA, 2024). Η σημασία της διεθνούς συνεργασίας ενισχύεται και από τη συνεχή αύξηση των συγκρούσεων, οι οποίες καθιστούν απαραίτητη τη δόμηση ειρηνικών κοινωνιών (Bespalyy et al., 2024).

Η ανάγκη για ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την αειφορία είναι πιο επιτακτική από ποτέ καθώς η αντιμετώπιση των προκλήσεων απαιτεί τη συμμετοχή όλων. Ειδικότερα, η νεολαία διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην επίτευξη των Στόχων διότι είναι εκείνη που καλείται να αναλάβει την ευθύνη για ένα καλύτερο μέλλον και να επηρεάσει τις επόμενες γενιές μέσω των δράσεών της (Hohenhaus et al., 2023). Συνεπώς, η ευαισθητοποίηση των νέων και η ενίσχυση της κατανόησής τους για την αειφορία είναι κρίσιμη (Bespalyy et al., 2024). Οι νέοι, ιδιαίτερα όσοι συμμετέχουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή των Στόχων μέσω της ενεργούς συμμετοχής τους σε εκπαιδευτικά και κοινωνικά προγράμματα (Yuan et al., 2022; Zamora-Polo et al., 2019). Η προσέγγιση της μάθησης μέσα από τη διερεύνηση και τη συνεργασία ενισχύει την κατανόηση των εννοιών της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω της διαθεματικής σκέψης. Αυτή η μέθοδος διδασκαλίας αναδεικνύεται ως ιδανική για τη διεύρυνση των προοπτικών των φοιτητών αναφορικά με την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης 11, 16 και 17. Συγκεκριμένα, οι φοιτητές ενθαρρύνονται να κατανοήσουν τη σύνδεση μεταξύ της

επιστήμης, της κοινωνίας και της βιωσιμότητας εστιάζοντας στις ανάγκες των τοπικών και παγκόσμιων κοινοτήτων (Plakitsi & Barma, 2024).

Ωστόσο, η έρευνα που σχετίζεται με τις αντιλήψεις των νέων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την αειφορία, ειδικότερα στην Ελλάδα, παραμένει περιορισμένη, παρά τις προσπάθειες που γίνονται σε ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Μαΐδου κ.ά., 2016). Η ενσωμάτωση της εκπαίδευσης για την αειφορία (ESD) στα προγράμματα σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει αναγνωριστεί ως κρίσιμη στρατηγική για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και της δράσης προς την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (Mokski et al., 2023). Η έρευνα έχει επίσης αναδείξει ότι η καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και κοινωνικής υπευθυνότητας στους νέους συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση και υποστήριξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (Yuan et al., 2022). Επιπλέον, η ενσωμάτωση διαθεματικών προσεγγίσεων στην εκπαίδευση για την αειφορία ενθαρρύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των σύνθετων προκλήσεων που σχετίζονται με τους Στόχους 11, 16 και 17 (Μαΐδου κ.ά., 2016). Ως αποτέλεσμα, η συστηματική ευαισθητοποίηση και η ενεργός συμμετοχή των νέων όχι μόνο προάγουν τη γνώση, αλλά και κινητοποιούν κοινωνικές δράσεις με άμεσο αντίκτυπο στις τοπικές κοινότητες (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2022). Επιπρόσθετα, οι συνεργασίες μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, τοπικών φορέων και διεθνών οργανισμών ενισχύουν την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων που στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη (Bespalyy et al., 2024). Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες, οι εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες που βασίζονται στην αειφορία συμβάλλουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής σκέψης, δημιουργικότητας και ενεργού πολιτειότητας ενδυναμώνοντας τους φοιτητές να γίνουν πράκτορες αλλαγής (UNESCO, 2022).

Με βάση αυτή την αναγκαιότητα, πρόσφατα πραγματοποιήσαμε μία έρευνα αξιολόγησης των αντιλήψεων των νέων σχετικά με τους 17 Στόχους της Ατζέντας 2030, εστιάζοντας σε δείγμα προπτυχιακών φοιτητών ηλικίας 18-24 ετών της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων η οποία αποσκοπεί στο να αναδείξει τη σημασία της περαιτέρω ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης της νεολαίας στην ελληνική κοινωνία σχετικά με τους στόχους της Ατζέντας 2030, με έμφαση στους Στόχους 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες), 16 (Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί) και 17 (Συνεργασία για τους Στόχους).

Μεθοδολογία

Για την παρούσα έρευνα, χρησιμοποιήθηκαν ορισμένα δεδομένα από πρόσφατη έρευνά μας τα οποία αποκτήθηκαν με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου με 21 ερωτήσεις κλειστού τύπου (πολλαπλής επιλογής / κλίμακας Likert 5 βαθμών) σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία καθώς και τον βαθμό εξοικείωσης, τις απόψεις, τις στάσεις και τις προθέσεις των ερωτηθέντων ως προς τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Το ερωτηματολόγιο βασίζεται σε δοκιμασμένες μεθόδους που έχουν χρησιμοποιηθεί ευρέως σε έρευνες για την αειφορία διασφαλίζοντας την αξιοπιστία και εγκυρότητα των δεδομένων. Οι ερωτήσεις διαμορφώθηκαν στη διαδικτυακή πλατφόρμα Google Forms και βασίζονται σε ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν σε προηγούμενες μελέτες που έχουν επικεντρωθεί σε παρόμοια πλαίσια όπως η εκπαίδευση για την αειφορία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Bespalyy et al., 2024 · Yuan et al., 2022).

Το ερωτηματολόγιο κοινοποιήθηκε τόσο μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας από τη γραμματεία στους προπτυχιακούς φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών και του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων όσο και μέσω κοινωνικών μέσων δικτύωσης. Συλλέχθηκε ένα δείγμα ευκολίας 188 ατόμων ηλικίας 18-24 και η επιλογή του δείγματος βασίστηκε στη διαθεσιμότητα και την πρόσβαση στους φοιτητές των αυτών των τμημάτων καθώς αντιπροσωπεύουν ένα κατάλληλο πλαίσιο για την αξιολόγηση της εξοικείωσης με τους 17 ΣΒΑ λόγω του σχετικού γνωστικού τους πεδίου (Bryman, 2016). Η ποσοτική ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με το λογισμικό στατιστικής ανάλυσης “Jamovi”. Η συλλογή

δεδομένων διεξήχθη με πλήρη διασφάλιση της ανωνυμίας και της εθελοντικής συμμετοχής ακολουθώντας τις ηθικές αρχές της έρευνας κοινωνικών επιστημών (Bryman, 2016). Η χρήση του “Jamovi” συνάδει με προηγούμενες μελέτες που έχουν αξιοποιήσει εργαλεία ανοιχτού λογισμικού για την ανάλυση δεδομένων κοινωνικών επιστημών προσφέροντας διαφάνεια και ακρίβεια (Hair Jr. et al., 2025). Η στατιστική ανάλυση περιλάμβανε τη χρήση του τεστ ανεξαρτησίας χ^2 [βαθμοί ελευθερίας] για την αξιολόγηση των συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 179 γυναίκες και 9 άντρες. Το 98,9% ήταν ελληνικής καταγωγής, ενώ το 49,5% διαμένει σε περιοχές της Ηπείρου και των Νησιών του Ιονίου και το υπόλοιπο 50,5% σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Αποτελέσματα

Οι στόχοι που αφορούν την οικοδόμηση ειρηνικών κοινωνιών (Στόχος 16) και τη δημιουργία βιώσιμων πόλεων (Στόχος 11) καταγράφηκαν με ποσοστά 21,3% και 12,2% αντίστοιχα, ενώ ο στόχος που σχετίζεται με την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας (Στόχος 17) επιλέχθηκε από το 4,8% των ερωτηθέντων. Τα σχετικά χαμηλά ποσοστά επιλογής των Στόχων 11 και 17 υποδηλώνουν περιορισμένη προτεραιοποίηση από τους συμμετέχοντες, κάτι που ίσως σχετίζεται με την περιορισμένη γνώση ή αντίληψη για την άμεση επίδρασή τους. Οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι τα επικρατέστερα ατομικά μέτρα που υιοθετούν οι ίδιοι συμβάλλοντας ιδιαίτερα στην επίτευξη των συγκεκριμένων 3 στόχων είναι η υποστήριξη της ειρήνης, δικαιοσύνης και ισότητας (54,8%), η υπεράσπιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων (37,8%), η ενεργός πολιτειότητα (36,2%), η ενημέρωση και εκπαίδευση για τους 17 Στόχους (26,6%) και η ανάπτυξη ενσυναίσθησης και δεξιοτήτων 21ου αιώνα (4cs - Κριτική σκέψη, Επικοινωνία, Συνεργασία, Δημιουργικότητα (19,7%).

Επιπρόσθετα, αναλύθηκε η άποψη των ερωτηθέντων ως προς την επίδραση της πανδημίας COVID-19 σε σχέση με την αντίληψή τους για το πόσο πιθανή είναι η επίτευξη των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) έως το 2030 ($\chi^2(16) = 29,6$ και $p = ,020$) υποδεικνύοντας ότι η πανδημία αποτέλεσε σε μεγάλο βαθμό ανασταλτικό παράγοντα στην υλοποίηση της Ατζέντας 2030 (Σχήμα 1). Δηλαδή, η πανδημία COVID-19 δημιούργησε ανασταλτικές συνθήκες για την επίτευξη των 17 ΣΒΑ, ιδιαίτερα σε περιβάλλοντα όπου η πιθανότητα επιτυχίας τους θεωρήθηκε ήδη χαμηλή. Αν και υπήρξαν περιστασιακά θετικές επιδράσεις, αυτές εντοπίζονται κυρίως σε περιβάλλοντα με προϋπάρχουσες ισχυρές ή καλά οργανωμένες προσπάθειες. Η γενική εικόνα, όμως, δείχνει ότι η πανδημία προκάλεσε σημαντικές δυσκολίες και καθυστερήσεις στην πρόοδο προς την εκπλήρωση των στόχων.

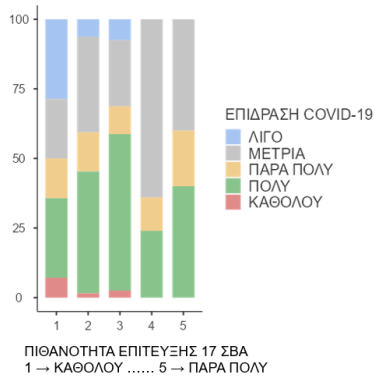
Επιπλέον, παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ της γνώμης των συμμετεχόντων για τη σημασία της συμβολής τόσο του κοινού όσο και των διεθνών οργανισμών, κυβερνήσεων και τοπικών αρχών στην πιθανότητα επίτευξης των Στόχων έως το 2030 ($\chi^2(16) = 101$ και $p < ,001$) όπως φαίνεται στο Σχήμα 2 καθώς και της άποψής τους για την ανάγκη επίτευξης των στόχων σε σχέση με την αντίληψή τους για τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα στην υλοποίηση των 17 ΣΒΑ όπως απεικονίζεται στο Σχήμα 3 ($\chi^2(8) = 17$ και $p = ,030$). Πιο συγκεκριμένα, με βάση τα Σχήματα 2 και 3, υπογραμμίζεται ότι η επίτευξη της Ατζέντας 2030 εξαρτάται από μια πολυδιάστατη συνεργασία. Ενώ η συμβολή του κοινού, των κυβερνήσεων, των τοπικών αρχών και των διεθνών οργανισμών αναγνωρίζεται ευρέως ως καθοριστική, η εμπιστοσύνη στη συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα ποικίλλει υποδεικνύοντας ανάγκη για περαιτέρω συνεργασία και ενίσχυση συμπράξεων. Ως εκ τούτου, η ενσωμάτωση και όλων αυτών των πυλώνων είναι ζωτικής σημασίας για τη συνολική επιτυχία της Ατζέντας 2030.

Τέλος, σημειώθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ του βαθμού εξοικείωσης των νέων με τους Στόχους ως προς τη γνώση τους για πρωτοβουλίες αναφορικά με τους 17 Στόχους ($\chi^2(4) = 11$ και $p = ,026$). Συνεπώς, όπως δείχνει το Σχήμα 4, υπογραμμίζεται η ανάγκη για ενίσχυση της ενημέρωσης και της εκπαίδευσης των νέων σχετικά με τους 17 ΣΒΑ και τις σχετικές πρωτοβουλίες. Μέσα από στοχευμένες δράσεις και εκπαιδευτικές

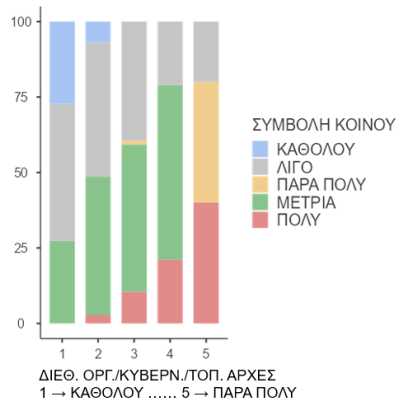
εκστρατείες, είναι εφικτό να αυξηθεί η εξοικείωση και η ενεργή συμμετοχή τους συμβάλλοντας καθοριστικά στην προώθηση των 17 Στόχων.

Συνολικά, όλες οι παραπάνω στατιστικά σημαντικές διαφορές επισημαίνουν τη σημασία τόσο της ενεργούς συμμετοχής όλων των πολιτών, των ιδιωτικών επιχειρήσεων καθώς και των διεθνών οργανισμών, τοπικών και εθνικών φορέων όσο και της συνεργασίας μεταξύ όλων αυτών (Στόχος 17) για την εξασφάλιση βιώσιμων κοινοτήτων (Στόχος 11) όπου θα επικρατεί ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί (Στόχος 16).

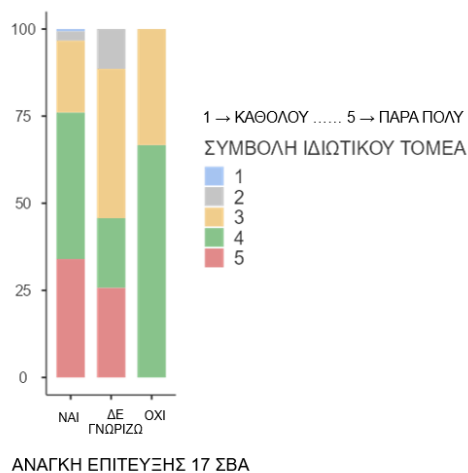
Σχήμα 1. Επίδραση COVID-19 στην πιθανότητα επίτευξης των 17 ΣΒΑ έως 2030

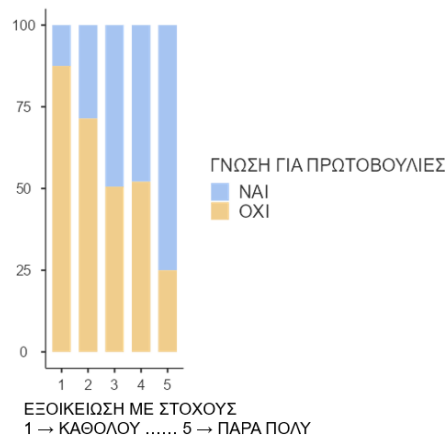
Σχήμα 2. Συμβολή κοινού, διεθνών οργανισμών, κυβερνήσεων και τοπικών αρχών στην πιθανότητα επίτευξης των 17 ΣΒΑ έως 2030

Σχήμα 3. Ανάγκη επίτευξης των 17 ΣΒΑ σε σχέση τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα

Σχήμα 4. Εξοικείωση με 17 ΣΒΑ σε σχέση με γνώση για πρωτοβουλίες για 17 ΣΒΑ

Συμπεράσματα

Με βάση τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, παρατηρείται ότι οι Στόχοι 11 (Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες), 16 (Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί) και 17 (Συνεργασία για τους Στόχους) επιλέχθηκαν από ένα μικρό ποσοστό των ερωτηθέντων ως στόχοι άμεσης προτεραιότητας, στοιχείο το οποίο υποδεικνύει ότι δίνεται μεγαλύτερη σημασία σε άλλους στόχους της Ατζέντας 2030. Ωστόσο, τα μείζονα προβλήματα των πόλεων, η διατάραξη της παγκόσμιας ειρήνης, η πανδημία COVID-19 και οι δραματικές συνέπειες αυτών σε διάφορους τομείς επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό όχι μόνο την επίτευξη των Στόχων 11, 16 και 17, αλλά και την επιτυχή υλοποίηση της Ατζέντας 2030 στο σύνολό της (UN DESA, 2024). Συνεπώς, αναδεικνύεται η σημασία της περαιτέρω εξοικείωσης τόσο του νεανικού κοινού όσο και του γενικού κοινού με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης με διάφορους τρόπους (Kolokouri et al., 2021). Σύμφωνα με Agbedahin (2019), Bespalyu (2024) και Yuan et al. (2022), η εκπαίδευση, και ιδιαίτερα η Εκπαίδευση για την Αειφορία και Βιώσιμη Ανάπτυξη (Education for Sustainable Development–ESD), είναι καθοριστικός παράγοντας για την υλοποίηση της Ατζέντας 2030. Επιπρόσθετα, επισημαίνεται η ανάγκη για από κοινού δραστηριοποίηση των πολιτών κάθε ηλικίας, του ιδιωτικού τομέα καθώς και των διεθνών οργανισμών, κυβερνήσεων και τοπικών αρχών με αλώτερο στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, την κοινωνική και οικονομική ευημερία και την αειφόρο ανάπτυξη (Bespalyu et al., 2024 UN, DESA, 2024).

Συγκεκριμένα, η έρευνα επιβεβαιώνει ότι η ενεργός συμμετοχή της νεολαίας είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχή υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Παρά τα ενθαρρυντικά αποτελέσματα που δείχνουν μια αυξανόμενη εξοικείωση με τους 17 ΣΒΑ, οι αντιλήψεις και οι στάσεις των φοιτητών αναδεικνύουν την ανάγκη για περαιτέρω εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες και προγράμματα που θα ενισχύσουν την ενεργό συμμετοχή τους. Όπως υπογραμμίζεται από Zamora-Polo et al. (2019), η προσέγγιση της εκπαίδευσης για την αειφορία πρέπει να είναι ρεαλιστική και προσαρμοσμένη στις ανάγκες της νέας γενιάς αξιοποιώντας διαθεματικές και συνεργατικές στρατηγικές όπως ορίζει και ο Στόχος 17. Αυτή η προσέγγιση ενδυναμώνει τη νεολαία να λειτουργεί ως καταλύτης αλλαγής μέσα από δράσεις που προάγουν την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και την αειφορία (Zamora-Polo et al., 2019).

Τέλος, τα δεδομένα καταδεικνύουν ότι η επίτευξη των 17 ΣΒΑ απαιτεί ολοκληρωμένες δράσεις από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Η εμπειρική ανάλυση υπογραμμίζει την ανάγκη για μεγαλύτερη εμπιστοσύνη και ενίσχυση των συνεργασιών μεταξύ δημόσιων, ιδιωτικών και διεθνών φορέων. Οι φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα, παρά τα περιορισμένα επίπεδα εμπιστοσύνης στον ιδιωτικό τομέα, αναγνώρισαν τη σημασία της

πολυδιάστατης συνεργασίας (Zamora-Polo et al., 2019). Συνεπώς, η αποτελεσματική ευαισθητοποίηση και η ενίσχυση της κατανόησης των ΣΒΑ από τη νεολαία σε συνδυασμό με την κινητοποίηση πόρων και την ενσωμάτωση της εκπαίδευσης για την αειφορία παραμένουν προτεραιότητες για την ελληνική και διεθνή κοινωνία (Agbedahin, 2019, Bespalyy et al., 2024). Οι μέθοδοι που βασίζονται στις κοινωνικοπολιτισμικές προσεγγίσεις, προσφέρουν έναν ολιστικό τρόπο ενίσχυσης της βιώσιμης ανάπτυξης και η ενσωμάτωση τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα, μέσω συνεργατικών δραστηριοτήτων και κριτικής σκέψης, συμβάλλει στη διαμόρφωση πολιτών που μπορούν να ανταποκριθούν στις παγκόσμιες προκλήσεις. Αυτή η σύνδεση μεταξύ τοπικής και παγκόσμιας δράσης επιτρέπει τη βαθύτερη κατανόηση της σημασίας των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και προάγει την αλληλεγγύη μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων (Plakitsi & Barma, 2024).

Η διασύνδεση μεταξύ των Στόχων 11, 16 και 17 αναδεικνύεται μέσα από τη σημασία της πολυδιάστατης συνεργασίας για την αντιμετώπιση σύνθετων παγκόσμιων προκλήσεων. Σύμφωνα με Kolokouri et al. (2021), η προώθηση βιώσιμων αστικών λύσεων (Στόχος 11) απαιτεί ειρηνικά και δημοκρατικά θεμέλια (Στόχος 16), ενώ παράλληλα ενισχύεται από διεθνείς και τοπικές συνεργασίες (Στόχος 17). Επιπλέον, η ενίσχυση της ανθεκτικότητας των πόλεων απέναντι σε κρίσεις, όπως η πανδημία COVID-19, τονίζει την ανάγκη για παγκόσμια αλληλεγγύη και πόρους που μπορούν να κινητοποιηθούν μέσα από καινοτόμες εταιρικές σχέσεις (UN DESA, 2024). Η σύνδεση αυτή υποστηρίζεται και από τις διαπιστώσεις των Agbedahin (2019) και Bespalyy (2024) οι οποίοι αναφέρουν ότι οι δράσεις που εστιάζουν στους Στόχους 11, 16 και 17 μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτες για την επίτευξη μιας ολοκληρωμένης και δίκαιης ατζέντας βιώσιμης ανάπτυξης.

Συγκριτικά με άλλες έρευνες, τα ευρήματα της παρούσας μελέτης επιβεβαιώνουν σε μεγάλο βαθμό τις τάσεις που έχουν καταγραφεί σε διεθνές επίπεδο. Όπως και στην έρευνα των Zamora-Polo et al. (2019), διαπιστώνεται ότι οι νέοι εμφανίζουν αυξανόμενη ευαισθητοποίηση για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, αλλά παράλληλα αναδεικνύεται η ανάγκη για πιο στοχευμένες εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες που να λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές ανάγκες και τις αντιλήψεις τους. Αντίστοιχα, οι μελέτες των Yuan et al. (2022) και Bespalyy (2024) υπογραμμίζουν τη σημασία της ενεργούς συμμετοχής της νεολαίας και της συνεργασίας πολλών τομέων για την προώθηση των Στόχων. Ωστόσο, η παρούσα έρευνα προσθέτει μια πιο εστιασμένη προσέγγιση στους Στόχους 11, 16 και 17, εστιάζοντας σε ελληνικό πανεπιστημιακό περιβάλλον, γεγονός που αναδεικνύει πολιτισμικές και τοπικές ιδιαιτερότητες που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης (Kolokouri et al., 2021). Επιπλέον, το δείγμα και η μέθοδος της παρούσας μελέτης συνεισφέρουν σε μια βαθύτερη κατανόηση των στάσεων και των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η νεολαία στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα ενισχύουν τη συγκριτική κατανόηση διαφορετικών προσεγγίσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη στην ανώτατη εκπαίδευση (Bespalyy et al., 2024). Επιπλέον, οι διαπιστώσεις των Hohenhaus et al. (2023) ενισχύουν την ιδέα ότι η ενεργός συμμετοχή της νεολαίας μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης αλλαγής μέσω στοχευμένων δράσεων, ιδιαίτερα σε ζητήματα κλιματικής αλλαγής, κάτι που συνδέεται με την ανάγκη για ευαισθητοποίηση σχετικά με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Παρομοίως, η μελέτη των Mokski et al. (2023) αναδεικνύει ότι η ενσωμάτωση της εκπαίδευσης για την αειφορία (ESD) στα πανεπιστήμια είναι μια κρίσιμη στρατηγική για την ανάπτυξη διαθεματικών προσεγγίσεων που ενισχύουν τη συνεργασία και τη συμμετοχική δράση των νέων. Οι παραπάνω προσεγγίσεις παρέχουν ένα συγκριτικό πλαίσιο για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα ελληνικά πανεπιστήμια μπορούν να βελτιώσουν τις πρωτοβουλίες τους προς την ίδια κατεύθυνση.

Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να επικεντρωθούν στη διερεύνηση των αντιλήψεων σχετικά με τους Στόχους 11, 16 και 17 φοιτητών διαφορετικών σχολών και Πανεπιστημίων στην Ελλάδα, διαφορετικών ηλικιακών ομάδων και διαφορετικών πολιτισμικών πλαισίων καθώς και στην ανάπτυξη και αξιολόγηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων που στοχεύουν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης φοιτητών για τους Στόχους 11, 16 και 17. Επίσης, προτείνεται να εξεταστούν οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ όλων των Στόχων της Ατζέντας 2030

και η εφαρμογή συνδυαστικών στρατηγικών για την αειφορία. Επιπλέον, αξίζει να μελετηθεί η επίδραση της συνεργασίας μεταξύ ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και τοπικών κοινωνιών στην υλοποίηση δράσεων βιώσιμης ανάπτυξης. Τέλος, προτείνεται η ανάλυση των εμποδίων και των κινήτρων που επηρεάζουν τη συμμετοχή των φοιτητών σε προγράμματα αειφορίας ώστε να βελτιωθούν οι πολιτικές υποστήριξης και τα εκπαιδευτικά εργαλεία.

Βιβλιογραφία

- Μαΐδου, Α., Πολάτογλου, Χ., Πλακίτση, Κ. (2016). Οι αντιλήψεις και οι στάσεις των φοιτητών του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη. Στο: Β. Τσελφές. *Προσχολική Ηλικία: οι φυσικές επιστήμες στην εκπαιδευτική σχέση παιδιών και εκπαιδευτικών*, σ. 77-88
- Agbedahin, A.V. (2019). Sustainable development, Education for Sustainable Development, and the 2030 Agenda for Sustainable Development: Emergence, efficacy, eminence, and future. *Sustainable Development*, 27 (4), 669-680. <https://doi.org/10.1002/sd.1931>
- Bespaly, S., Alnazarova, G., Scalcione, V., Vitliemov, P., Sichinava, A., Petrenko, A. & Kaptsov, A. (2024). *Sustainable Development Awareness and Integration in Higher Education: A Comparative Analysis of Universities in Central Asia, South Caucasus and the EU*. *Discover Sustainability* 5, 346. <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00562-2>
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5^η έκδ.). Oxford University Press. ISBN 978-0198824424
- Hair Jr., J.F., Lopes, E.L., Gabriel, M.L.D. da S., Bizárrias, F.S., & da Silva, D. (2025). Coffee, data, and jamovi: the perfect recipe for great statistical analysis. *Future Studies Research Journal: Trends and Strategies [FSRJ]*, 17(1), e921. <https://doi.org/10.24023/FutureJournal/2175-5825/2025.v17i1.921>
- Hohenhaus, M., Boddy, J., Rutherford, S., Roiko, A., & Hennessey, N. (2023). *Engaging Young People in Climate Change Action: A Scoping Review of Sustainability Programs*. *Sustainability*, 15 (5), 4259. <https://doi.org/10.3390/su15054259>
- International Organization for Migration (IOM). (2022). *World Migration Report 2022*. Geneva, Switzerland: IOM. <https://doi.org/10.18356/wmr2022>
- Kolokouri, E., Nanni, E., Plakitsi, K. (2021). Planet 2030 and Inclusion for Sustainable Development. Στο A., Zeyer & R., Kyburz-Graber (Επιμ.). *Science | Environment | Health. Towards a Renewed Pedagogy for Science Education*, 2^η έκδ. Dordrecht, Boston, London: Springer Verlag.
- Mokski, E., Leal Filho, W., Sehnem, S. and Andrade Guerra, J.B.S.O.d. (2023) Education for sustainable development in higher education institutions: an approach for effective interdisciplinarity. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 24(1), 96-117. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-07-2021-0306>
- Plakitsi, K., & Barma, S. (Επιμ.). (2024). *Sociocultural approaches to STEM education: An ISCAR international collective issue* (τ. 21). Springer Nature.
- United Nations, Department of Social and Economic Affairs (UN, DESA). (2024). *The Sustainable Development Goals Report 2024 - June 2024*. New York, USA: UN DESA. <https://doi.org/10.18356/9789213589755>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2022). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. Paris, France: UNESCO Publishing. <https://doi.org/10.54675/ASRB4722>
- United Nations Environment Program (UNEP). (2021). *Cities and Climate Change: A Global Perspective*. Nairobi, Kenya: UNEP. <https://doi.org/10.18356/unep2021-cities>
- Yuan, X., Yu, L., Wu, H., She, H., Luo, J., & Li, X. (2022). Sustainable Development Goals (SDGs) Priorities of Senior High School Students and Global Public: Recommendations for Implementing Education for Sustainable Development (ESD). *Education Research International*, 2555168. <https://doi.org/10.1155/2022/2555168>
- Zamora-Polo, F., Sánchez-Martín, J., Corrales-Serrano, M., & Espejo-Antúnez, L. (2019). What do university students know about sustainable development goals? A realistic approach to the reception of this UN program amongst the youth population. *Sustainability*, 11(13), 3533. <https://doi.org/10.3390/su11133533>